

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BiH
PARLAMENT FEDERACIJE BiH
PREDSTAVNIČKI DOM

n/r Mirsad Zaimović, predsjedavajući

VLADA FEDERACIJE BIH

n/r Fadil Novalić, premijer

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
PARLAMENT FEDERACIJE
SARAJEVO H-5

Primijeno: 14-10-2022			
Org. jed.	Broj	Priloga	Vrijednost
01	-02-	1921	/22

Predmet: Nacrt Zakona o temeljnim organizacijama naroda Bosne i Hercegovine od posebnog znacaja za Federaciju BiH

Poštovani,

Na osnovu člana 11., 163., i 165. Poslovnika Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH, Vladi Federacije BiH, upućujem Nacrt Zakona o temeljnim organizacijama naroda Bosne i Hercegovine od posebnog znacaja za Federaciju BiH, radi davanja mišljenja.

Sarajevo, 22.10.2022. godine

Doc.dr. Adnan Efendić, zastupnik

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VLADA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

NACRT

ZAKON

O TEMELJNIM ORGANIZACIJAMA NARODA BOSNE I HERCEGOVINE
OD POSEBNOGA ZNAČAJA ZA FEDERACIJU BOSNE I HERCEGOVINE

Sarajevo, 2022.

ZAKON
O TEMELJNIM ORGANIZACIJAMA NARODA BOSNE I HERCEGOVINE
OD POSEBNOGA ZNAČAJA ZA FEDERACIJU BOSNE I HERCEGOVINE

Članak 1.

(Predmet Zakona)

Ovim zakonom proglašava se poseban značaj temeljnih organizacija narodâ Bosne i Hercegovine, određuje se njihov status, ciljevi rada i djelovanja i načini financiranja te uređuju druga pitanja vezana za njihov rad i djelovanje.

Članak 2.

(Temeljne organizacije naroda Bosne i Hercegovine)

- 1) Temeljnim organizacijama narodâ Bosne i Hercegovine iz Članka 1. ovoga zakona smatraju se: Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“, Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“, Srpsko prosvjetno i kulturno društvo „Prosvjeta“ i Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“, kao organizacije narodâ Bosne i Hercegovine s povijesnim kontinuitetom rada i djelovanja (u daljem tekstu: temeljne organizacije narodâ Bosne i Hercegovine), te se ovim zakonom proglašavaju organizacijama od posebnoga značaja za Federaciju Bosne i Hercegovine.
- 2) Temeljne organizacije iz stava (1) ovog člana rade i djeluju s ciljem bavljenja razvojem, afirmacijom, promocijom i istraživanjem nacionalnoga identiteta i kulture narodâ Bosne i Hercegovine u svim oblicima te doprinose razvoju, afirmaciji, promociji i istraživanju ukupnosti identiteta i kulture Bosne i Hercegovine kao cjeline, uključujući i svako drugo djelovanje i rad u skladu s odredbama statuta ovih organizacija.
- 3) Nitko ne može koristiti naziv, znak, prava i druga obilježja, uključujući i njihove varijacije, neke od organizacija iz stava (1) ovog članka bez posebne suglasnosti organizacije iz stava (1) ovog članka.

Članak 3.

(Povijesni kontinuitet i pravno sljedništvo)

- 1) Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“ pravni je nasljednik društava „Gajret“, osnovanoga 1903. godine, „Beogradski Gajret Osman Đikić“, osnovanoga 1923. godine, „Narodna uzdanica“, osnovanoga 1924. godine, i drugih kulturno-prosvjetnih i strukovnih društava bošnjačkoga naroda osnovanih do 1945. godine, odnosno jedinstvenoga Kulturnoga društva Muslimana „Preporod“, osnovanoga 1945. godine spajanjem društava „Gajret“, „Beogradski Gajret Osman Đikić“, „Narodna uzdanica“ i drugih kulturno-

prosvjetnih i strukovnih društava bošnjačkoga naroda osnovanih do 1945. godine, čiji je rad i djelovanje prekinut 1949., a obnovljen 1990. godine pod imenom Kulturno društvo Muslimana „Preporod“, uključujući sve podružnice ovih društava od osnivanja pa nadalje, sve druge organizacijske jedinice i sve pravne osobe koje su ova društva osnovala u Bosni i Hercegovini i inozemstvu, kao i pravni nasljednik sve njihove imovine i svih njihovih prava. Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“ pravni je nasljednik i čitaonica, knjižnica, internata te „Gajretove“ Privredne i kreditne zadruge, osnovane 1929. godine, i Kreditne zadruge „Narodne uzdanice“, osnovane 1939. godine, i svih drugih oblika kulturno-prosvjetnoga i gospodarskoga rada i djelovanja društava „Gajret“, „Narodna uzdanica“ i „Preporod“ do 1949. godine, kao i pravni nasljednik sve njihove imovine i svih njihovih prava.

- 2) Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ pravni je nasljednik društava Hrvatsko potporno društvo za potrebne đake srednjih i visokih škola Bosne i Hercegovine, osnovanoga 1902. godine, i Hrvatsko društvo za namještanje djece u zanatstvu i trgovini, osnovanoga 1902. godine, odnosno jedinstvenoga Hrvatskoga kulturnog društva „Napredak“, osnovanoga 1907. godine spajanjem društava Hrvatsko potporno društvo za potrebne đake srednjih i visokih škola Bosne i Hercegovine i Hrvatsko društvo za namještanje djece u zanatstvu i trgovini, čiji je rad i djelovanje prekinut 1949., a obnovljen 1990. godine pod imenom Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“, uključujući sve podružnice ovih društava od osnivanja pa nadalje, sve druge organizacijske jedinice i sve pravne osobe koje su ova društva osnovala u Bosni i Hercegovini i inozemstvu, kao i pravni nasljednik sve njihove imovine i svih njihovih prava. Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ pravni je nasljednik i čitaonica, knjižnica, internata te „Napretkove“ Zadruga za osiguranje, štednju i privredu, osnovane 1923. godine, odnosno Saveza „Napretkovih“ zadruga Sarajevo, osnovanoga 1939. godine udruživanjem članica „Napretkovih“ Zadruga za osiguranje, štednju i privredu, i svih drugih oblika kulturno-prosvjetnoga i gospodarskoga rada i djelovanja društva „Napredak“ do 1949. godine, kao i pravni nasljednik sve njihove imovine i svih njihovih prava.
- 3) Srpsko prosvjetno i kulturno društvo „Prosvjeta“ pravni je nasljednik istoimenoga društva osnovanoga 1902. godine, čiji je rad i djelovanje prekinut 1949. godine, a obnovljen 1990. godine pod imenom Srpsko prosvjetno i kulturno društvo „Prosvjeta“, uključujući sve podružnice ovoga društva od osnivanja pa nadalje, sve druge organizacijske jedinice i sve pravne osobe koja je ovo društvo osnovalo u Bosni i Hercegovini i inozemstvu, kao i pravni nasljednik sve njihove imovine i svih njihovih prava. Srpsko prosvjetno i kulturno društvo „Prosvjeta“ pravni je nasljednik i čitaonica, knjižnica, internata te „Prosvjetine“ Privredne i kreditne zadruge, osnovane 1934. godine, i svih drugih oblika kulturno-prosvjetnoga i gospodarskoga rada i djelovanja društva „Prosvjeta“ do 1949. godine, kao i pravni nasljednik sve njihove imovine i svih njihovih prava.
- 4) Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“ pravni je nasljednik Jevrejskoga španjolskog potpornog društva „La Benevolencija“, osnovanoga 1892. godine, čiji je rad i djelovanje prekinut 1949. godine, a obnovljen 1991. godine pod imenom Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“, uključujući sve podružnice ovoga društva od osnivanja pa nadalje, sve druge organizacijske jedinice i sve pravne osobe koje je ovo društvo osnovalo u Bosni i Hercegovini i inozemstvu, kao i pravni nasljednik sve njihove imovine i svih njihovih prava. Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“ pravni je nasljednik i čitaonica, knjižnica, internata, kreditnih zadruga i svih drugih oblika kulturno-prosvjetnoga i gospodarskoga rada i djelovanja društva „La Benevolencija“ do 1949. godine, kao i pravni nasljednik sve njihove imovine i svih njihovih prava.

Članak 4.

(Pravni status i rad i djelovanje)

- 1) Temeljne organizacije iz Članka 2. ovoga zakona imaju svojstvo pravnih osoba i samostalne su u svom radu.
- 2) Temeljne organizacije iz Članka 2. ovoga zakona imaju svoje statute, kojima se regulira njihov rad i djelovanje, pojedinačni ciljevi i zadaci njihova rada i djelovanja, njihovi organi upravljanja, njihova unutarnja organizacija, načini osnivanja, status te rad i djelovanje njihovih podružnica i drugih organizacijskih jedinica, kao i druga pitanja koja su od značaja za njihov rad i djelovanje.

Članak 5.

(Financiranje rada i djelovanja)

- 1) Rad i djelovanje temeljnih organizacija narodâ Bosne i Hercegovine financira se iz Proračuna Federacije Bosne i Hercegovine na temelju programa rada i financijskog plana za danu proračunsku godinu u sveukupnom iznosu od najmanje 0,1% Proračuna Federacije Bosne i Hercegovine, kao i iz drugih proračunskih i izvanproračunskih sredstava, pri čemu u Proračunu planirani sveukupni iznos organizacije dijele na pojedinačne iznose na temelju međusobnog sporazuma.
- 2) Temeljne organizacije narodâ Bosne i Hercegovine dužne su namjenski trošiti dodijeljena proračunska sredstva i o tome podnijeti izvještaj o radu i financijski izvještaj Vladi Federacije Bosne i Hercegovine.

Članak 6.

(Prijelazne i završne odredbe)

Zakon stupa na snagu osam dana od dana objave u „Službenim novinama FBiH“.

OBRAZLOŽENJE

ZAKON

O TEMELJNIM ORGANIZACIJAMA NARODA BOSNE I HERCEGOVINE OD POSEBNOGA ZNAČAJA ZA FEDERACIJU BOSNE I HERCEGOVINE

I. USTAVNI TEMELJ

Ustavno-pravni temelj za donošenje ovoga zakona sadržan je u odredbama Članka IV.A. 20. (1) d) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine. Naime, prema odredbama Članka IV. A. 20. (1) d) Ustava Federacije BiH, Parlament Federacije BiH nadležan je za donošenje zakona o vršenju funkcije federalne vlasti, iz čega proizlazi da navedena odredba predstavlja ustavnopravni temelj za njegovo donošenje.

II. RAZLOG DONOŠENJA

Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“, Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“, Srpsko prosvjetno i kulturno društvo „Prosvjeta“ i Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“ temeljne su organizacije nacionalnoga identiteta i kulture naroda Bosne i Hercegovine – Bošnjaka, Hrvata, Srba i Židova s povijesnim kontinuitetom rada i djelovanja, odnosno organizacije od povijesnoga i suvremenoga značaja za Bosnu i Hercegovinu, posebno za Federaciju Bosne i Hercegovine, gdje su ove organizacije i registrirane.

Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“

Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“ temeljna je i najstarija danas postojeća kulturna organizacija Bošnjaka, s tradicijom dugom više od jednoga stoljeća, i suštinski ima karakter bošnjačke kulturne matice.

Povijest „Preporoda“ počinje 20. 2. 1903. godine osnivanjem kulturno-prosvjetnoga i humanitarnoga društva „Gajret“, društva za potpomaganje muslimanskih učenika i studenata, čiji je prvi predsjednik bio dr. Safvet-beg Bašagić. Sukladno potrebama Bošnjaka ovoga vremena, osnovne aktivnosti „Gajreta“ bile su kulturo-prosvjetiteljske, odgojno-obrazovne, izdavačke i vakufske. Pored stipendiranja učenika i studenata, „Gajret“ osniva i konvikte – učeničke domove / internate u Sarajevu, Mostaru, Tuzli, Banjoj Luci, Bihaću, Foči te Beogradu, gdje je osnovan „Beogradski Gajret Osman Đikić“, a s ciljem financiranja svojih djelatnosti „Gajret“ je osnovao i svoju banku – „Gajret banku“.

19. 10. 1924. godine, uz podršku Jugoslavenske muslimanske organizacije, održana je osnivačka skupština „Narodne uzdanice“, drugoga ključnog muslimanskog kulturno-prosvjetnog društva toga perioda, s Asim-begom Dugalićem kao prvim predsjednikom. Djelatnost „Narodne uzdanice“ bila je suštinski ekvivalentna djelatnosti „Gajreta“, ali su, uprkos ranijim pokušajima ujedinjenja, „Gajret“ i „Narodna uzdanica“ djelovali uporedo sve do 1945. godine, kad se 13. 9. ujedinjuju na osnivačkoj skupštini novoga, jedinstvenog Kulturnog društva Muslimana „Preporod“, s dr. Zaimom Šarcem kao prvim predsjednikom. Društvo će pod ovim imenom djelovati do 1949. godine, kad jugoslavenske vlasti, sukladno svom ideološkom konceptu, zabranjuju rad svim nacionalnim kulturnim društvima u Bosni i Hercegovini i ukidaju ih, uključujući i „Preporod“. Sva imovina „Preporoda“, odnosno kako „Gajreta“, tako i „Narodne uzdanice“, tom prilikom je konfiscirana i nacionalizirana, uključujući i dačke i studentske domove i druge nekretnine, pri čemu ni do danas ova imovina nije vraćena svojem izvornom vlasniku te se i danas koristi uglavnom u javne svrhe.

S krajem socijalističkog poretka u Bosni i Hercegovini i demokratizacijom zemlje, obnavlja se rad „Preporoda“, koji počinje svoju novu eru 5. 10. 1990. godine na Obnoviteljskoj skupštini održanoj u sarajevskoj Vijećnici. Prvi predsjednik obnovljenoga „Preporoda“ bio je prof. dr. sc. Muhsin Rizvić (1990.–1993.), nakon kojega su predsjednici „Preporoda“ bili prof. dr. sc. Enes Duraković (1993.–1994.), prof. dr. sc. Munib Maglajlić (1994.–2001.), prof. dr. sc. Šaćir Filandra (2001.–2010.) i prof. dr. sc. Senadin Lavić (2010.–2019.). Aktualni predsjednik Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ je prof. dr. sc. Sanjin Kodrić, redoviti profesor Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu.

Glavno sjedište, odnosno Direkcija Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ je u Sarajevu, u nekadašnjoj Palači „Gajreta“, a širom Bosne i Hercegovine postoji više od 60 „Preporodovih“ podružnica – općinskih, gradskih i kantonalnih / regionalnih društava, uz ekvivalentna društva pod imenom „Preporoda“ u više zemalja bivše Jugoslavije, u Europi i svijetu, odnosno u brojnim sredinama u kojima žive Bošnjaci i bošnjačka dijaspora. Rad Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ ostvaruje se u svim oblastima kulture, uključujući i tzv. živu kulturu i kulturno naslijeđe, pri čemu je dosad realizirano tisuće i tisuće kulturnih projekata i programa različitih vrsta, sve to u okvirima više desetina različitih sekcija i drugih oblika organiziranja u okvirima Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ i brojnih podružnica.

Također, što posebno ističemo, rad Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ obuhvaća i znanstveni rad u području kulture, odnosno uopće humanističkih i društvenih znanosti, što je zadaća Instituta za bošnjačke studije kao organizacijske jedinice Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“. Institut je osnovan 1991. godine, najprije kao Centar za bosanskomuslimanske studije, da bi, nakon reafirmacije bošnjačkoga nacionalnog imena, promijenio naziv u Centar za bošnjačke studije, odnosno Institut za bošnjačke studije. Prema Rješenju o upisu u sudski registar, broj: R-II-111/90 od 19. 10. 1990. godine, odnosno Rješenju o upisu u sudski registar, broj: 03-054-360/98 od 6. 1. 1999. godine, Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“ registrirana je i za obavljanje djelatnosti znanstveno-istraživačkoga rada, a što je propisano i člankom 34. Statuta Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ u Bosni i Hercegovini od 23. 3. 2019. godine. Djelatnost Instituta za bošnjačke studije kao znanstveno-istraživačke organizacijske jedinice Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ definirana je člankom 20. Statuta Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ u Bosni i Hercegovini, dok je unutarnja organizacija Instituta definirana Pravilnikom o organizaciji naučno-istraživačkog rada Kulturnog društva Muslimana „Preporod“ u okviru Centra za bosanskomuslimanske studije, broj: 140/91 od 4. 4. 1991. godine.

Institut za bošnjačke studije jedna je od ključnih organizacijskih jedinica Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“. Institut je mjesto realizacije temeljnih znanstveno-istraživačkih i drugih projekata u oblasti bošnjačkih studija, djelujući u svim, u ovom smislu, relevantnim

znanstvenim disciplinama, prvenstveno u humanističkim i društvenim znanostima, odnosno u sljedećim područjima: enciklopedistika i leksikografija, istraživanje, normiranje i afirmiranje bosanskoga jezika, istraživanje i afirmiranje bošnjačke književnosti, istraživanje i afirmiranje povijesti Bošnjaka, etnološko-antropološka istraživanja i afirmiranje narodne kulture i folklora Bošnjaka, istraživanje i afirmiranje umjetničkih praksi Bošnjaka (likovna umjetnost i arhitektura, glazba, kazalište, film i scenske umjetnosti...), kao i sociološko-filozofska, politološka, demografska, pravna, ekonomska, strateška i druga istraživanja vezana za Bošnjake i Bosnu i Hercegovinu. Suradnici Instituta brojni su istraživači u oblasti bošnjačkih studija iz Bosne i Hercegovine i inozemstva, a Institut posjeduje i knjižnicu s oko 20 000 biranih bibliotečnih jedinica iz oblasti bošnjačkih studija.

Počevši od osnutka 1991. godine pa nadalje, Institut za bošnjačke studije realizirao je niz ključno važnih znanstvenih projekata, među kojima su i prvi suvremeni pravopis bosanskoga jezika – *Pravopis bosanskoga jezika* prof. dr. sc. Senahida Halilovića iz 1996. godine, prvi cjeloviti opis povijesti Bošnjaka – *Historija Bošnjaka* prof. dr. sc. Mustafe Imamovića iz 1997. godine, kao i fundamentalna književno-znanstvena edicija *Bošnjačka književnost u 100 knjiga*, čija je realizacija počela još 1995. godine i još uvijek se odvija. Osim ovih, u okvirima Instituta realizira se i više drugih projekata, od kojih je trenutno osobito važan fundamentalni projekt *Enciklopedija Bošnjaka* te projekt izrade novoga *Bosanskoga pravopisa*, kao i projekt edicije *Bošnjačka književnost za djecu i mlade*. Institut izdaje i znanstvenu ediciju iz oblasti humanističkih i društvenih znanosti *Studia bosniaca* te muzikološku ediciju *Musica bosniaca*, kao i periodične znanstvene i stručne publikacije *Godišnjak BZK „Preporod“*, *Bosnian Studies* (na engleskome jeziku) i *Radovi Instituta za bošnjačke studije BZK „Preporod“*. U Institutu se realizira i projekt digitalizacije kulturne baštine *Bošnjačka kuća znanja*.

O povijesti Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ i društava „Gajret“ i „Narodna uzdanica“ kao pravnih prethodnika današnjega „Preporoda“ napisan je veći broj znanstvenih studija u Bosni i Hercegovini, kao i inozemstvu, također i 17 znanstvenih knjiga, uključujući i kapitalne knjige dr. sc. Ibrahima Kemure *Uloga „Gajreta“ u društvenom životu Muslimana Bosne i Hercegovine (1903.–1941.)* (Veselin Masleša, Sarajevo, 1986.) i *Značaj i uloga "Narodne uzdanice" u društvenom životu Bošnjaka (1923.–1945.)* (Bošnjački institut / Institut za istoriju, Sarajevo, 2002.) te je snimljeno više dokumentarnih filmova. Uz brojne druge nagrade i priznanja, Bošnjačka zajednice kulture „Preporod“ za svoj rad nagrađena je i Šestoaprilskom nagradom Grada Sarajeva 2003. godine (u povodu 100. godišnjice osnivanja) te Plaketom Kantona Sarajevo 2007. godine.

Više informacija dostupno je na: www.preporod.ba

Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“

Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“, obnovljeno 29. 9. 1990. godine, pravni je nasljednik Hrvatskoga kulturnog društva „Napredak“, koje je nastalo od dva društva, od kojih je jedno osnovano u Mostaru 14. 9. 1902. godine kao Hrvatsko potporno društvo za potrebne čak srednjih i visokih škola Bosne i Hercegovine, a drugo u Sarajevu 11. 11. 1902. godine kao Hrvatsko društvo za namještanje djece u zanatstvu i trgovini. Ova društva ujedinjena su temeljem odluka njihovih skupština 10. 1. 1907. u Mostaru i 9. 5. 1907. u Sarajevu pod jedinstvenim i zajedničkim imenom Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ (Napredak).

Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ je 1923. godine osnovalo „Napretkovu“ Zadrugu za osiguranje, štednju i privredu, čije su se članice 1939. godine Odlukom Okružnoga suda u Sarajevu, broj 29/1939, od 28. 8. 1939. udružile u Savez „Napretkovih“ zadruga Sarajevo, čiji

je osnivač i pravni sljedbenik sadašnje Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ sa sjedištem u Sarajevu.

Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ pravni je nasljednik svih „Napretkovih“ podružnica i drugih organizacijskih oblika osnovanih od 14. 9. 1902. godine do zabrane rada „Napretka“ 1949. godine na teritoriju Bosne i Hercegovine i drugih država.

Sadašnje Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ sa sjedištem u Sarajevu pravni je nasljednik Hrvatskoga potpornog društva za potrebne čak srednjih i visokih škola Bosne i Hercegovine, osnovanoga 1902. godine u Mostaru, Hrvatskoga društva za namještanje djece u zanatstvu i trgovini, osnovanoga također 1902. godine u Sarajevu, tj. ujedinjenoga „Napretka“ iz 1907. godine, a ugašenoga 1949. godine, kao i sve imovine i nekretnina što su 1949. godine i kasnije nacionalizirane i dane na korištenje drugim subjektima.

Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ osnovano je 1902. godine radi pomaganja đacima i zanatlijama, a kasnije i studentima. „Napredak“ je do zabrane 1949. godine školovao i pomagao školovati oko 16 000 đaka i studenata, među kojima su i dva nobelovca, Ivo Andrić i Vladimir Prelog, zatim slikari Gabrijel Jurkić i Ismet Mujezinović, pjesnik Nikola Šop i mnoge druge poznate osobe. „Napredak“ je u različitim razdobljima imao do 120 podružnica i više povjerenstava u 440 mjesta.

Razvijao je i nakladničku djelatnost. Redovito od 1908. do 1947. izlazi Hrvatski narodni kalendar. Nakon obnove, „Napredak“ nastavlja tradiciju kalendara, izdaje ga redovito od 1991., kao i *Hrvatski narodni godišnjak*. Godine 1923. osnovana je „Napretkova“ zadruga koja je bila do zabrane jedna od najvećih gospodarskih institucija u svom vremenu i prostoru.

U Sarajevu je 1913. izgrađena secesijska „Napretkova“ palača te đачki dom „Kralj Tomislav“ i dom kulture u Novom Sarajevu, zatim dom „Kralj Petar Svačić“ u Mostaru i „Napretkov“ neboder u Zagrebu. „Napredak“ je izgradio i brojne višenamjenske domove u Tuzli, Zenici, Bugojnu, Travniku, Vitezu, Širokom Brijegu, Brčkom, Osijeku itd. Godišnje je gradio i po tisuću kvadratnih metara prostora.

I pored svega što je „Napredak“ značio i činio, komunistički režim ga 1949. godine ukida, dok je „Napretkova“ pokretna i nepokretna imovina oduzeta. Nažalost, do danas je vraćen samo mali dio imovine u BiH i u RH. No, duh „Napretka“ živio je među narodom i prenosio se.

29. 9. 1990. u Sarajevu je održana Obnoviteljska skupština Hrvatskog kulturnog društva „Napredak“ i „Napredak“ ponovno djeluje na korist, kako hrvatskoga naroda, tako i svih dobrih ljudi.

2011. otvoren je i „Napretkov“ dom na Trebeviću, čime je ova olimpijska planina revitalizirana. „Napredak“ je kasnije i obnovio mnoge domove: Brčko, Bugojno, Busovača, Derventa, Mostar, Zenica itd. U želji da simbolički pomogne opstojnost Hrvata u Posavini i željeni povratak, u Garevcu (Modriča), obnovljena je stara škola, posađeno oko 3500 voćki i otvorena „Napretkova“ zaklada Otvorena kuća kao centar za dijalog i pomirenje.

Od 1990. do danas „Napredak“ je osigurao preko 3000 stipendija, a među suvremenim stipendistima već ima poznatih i uspješnih umjetnika, znanstvenika i gospodarstvenika. Objavljeno je više od 560 knjiga.

Značajan broj „Napretkovih“ podružnica ima i knjižnice. Najveća je ona u Sarajevu s oko 40 000 knjiga, koja je obnovljena 2003., a djelovala je od 1928. do 1949. „Napredak“ je od obnove priredio više od 1300 koncerata. Od mnogobrojnih koncerata važno je istaknuti božićne i uskrсне koncerte u Sarajevu, na kojima nastupaju, uz poznate domaće i inozemne glazbene umjetnike i „Napretkovi“ stipendisti. Prihod od ovih koncerata, kao i od kalendara,

namijenjen je „Napretkovoju“ zakladi za sveučilište i stipendiranje Ivo Andrić – Vladimir Prelog. „Napretkova“ Glavna podružnica u Beču već više od 20 godina zaredom organizira Ljetnu akademiju njemačkoga jezika za više od 30 studenata iz BiH, Hrvatske i drugih zemalja iz okruženja. Organiziranje izložbi danas je sastavni dio „Napretkovih“ aktivnosti. Priređeno ih je 822.

„Napredak“ je za svoj rad dobio veliki niz nagrada, ali treba izdvojiti: Nagradu Grada Sarajeva, Plaketu Kantona Sarajevo i Povelju Republike Hrvatske.

Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ od svog utemeljenja 1902. pa do danas postalo je i ostalo stjecište kulturnog i intelektualnog života Hrvata i mnogih drugih na ovim prostorima. Sve što radimo, radimo radi ljudi i glavna nam je zadaća biti u službi čovjeka, posebno mladih ljudi. Želimo pomoći izgradnji boljega društva ma gdje bili. „Napredak“ je pokazao riječju i primjerom kako se može raditi i u najtežim uvjetima, puno i kvalitetno. „Napretkovo“ je načelo njegovanje vlastite kulture u harmoniji s drugima.

Tijela upravljanja Hrvatskoga kulturnog društva „Napredak“ su, sukladno Statutu, Skupština, Središnja uprava sa sjedištem u Sarajevu kao izvršno tijelo koje upravlja „Napretkom“, predsjednik Hrvatskoga kulturnog društva „Napredak“, koji je i predsjednik Središnje uprave. Nakon obnove 1990. godine za predsjednika „Napretka“ izabran je prof. dr. sc. Franjo Topić, koji je biran na dužnost predsjednika sve do 2019. godine, kada je za predsjednika izabran dr. sc. Nikola Čiča.

„Napredak“ ima oko 20 000 članova u 65 podružnica i tri povjerenstva u BiH, Hrvatskoj, Austriji, Njemačkoj, Kanadi i SAD-u. Društvo izdaje tri lista: *Hrvatski glasnik* (Tuzla), *Napredak* (Travnik) i *Bobovac* (Vareš). Pri „Napretku“ djeluje 13 folklornih skupina, 7 tamburaških i mandolinskih orkestara, 14 pjevačkih skupina/zborova i 32 različite dramske, likovne, glazbene, humanitarne, ekološke, studentske i sportske sekcije. Također, u okviru našeg Društva djeluju: Udruga likovnih umjetnika HKD „Napredak“, Šahovski klub „Napredak“ Sarajevo (u Premijer ligi BiH), ŠK „Napredak“ Zenica (u ligi Herceg-Bosne), Boćarski klub „Napredak-Willa“, NK SAŠK 1910. „Napredak“ u Sarajevu te Hrvatsko planinarsko društvo „Bjelašnica“ 1923. u Sarajevu i PD „Napredak – Stjepan Planić“ u Zagrebu. Odbojkaški klub iz Odžaka i Nogometni klub iz Bučica (Novi Travnik) nose ime „Napredak“. Ukupno pri Napretku djeluje 66 različitih sastava, grupa i sekcija. Od svoje obnove (1990) do danas „Napredak“ je ukupno realizirao više od 10 000 različitih kulturnih programa.

„Napredak“ je i punopravni član Europskoga centra za radnička pitanja (EZA), mreže od 74 organizacije iz 28 europskih zemalja koje se oslanjaju na kršćansko-socijalne vrijednosti.

Više informacija dostupno je na: www.hkdnappedak.com

Srpsko prosvjetno i kulturno društvo „Prosvjeta“

Srpsko prosvjetno i kulturno društvo „Prosvjeta“ osnovano je 31. 8. 1902. godine. Misija „Prosvjete“ je očuvanje srpske kulture, tradicije i naslijeđa u Bosni i Hercegovini, kao i rad na prosvjećivanju, organizaciji kulturnih događanja, izložbi, koncerata i sl., izdavanju knjiga i časopisa na srpskom jeziku i ćirilicom pismu te stipendiranju talentiranih đaka i studenata.

Na ideju o osnivanju „Prosvjete“ došla je 1901. godine grupa od 29 srpskih intelektualaca, koja je uputila molbu Zemaljskoj vladi u Sarajevu sa zahtjevom da se formira čisto humano društvo pod nazivom „Prosvjeta“, koje bi pomagalo školovanje đaka i studenata. A da je u to

vrijeme zaista postojala izuzetna potreba za školovanjem, govore podaci o jednom stanju obrazovanosti i prosvijećenosti u Bosni i Hercegovini. Od okupacije 1878. do osnivanja „Prosvjete“ 1902. godine, u cijeloj Bosni i Hercegovini gimnaziju je završilo svega 188 Srba, Muslimana, Hrvata, Čeha, Poljaka i ostalih, a kad je „Prosvjeta“ osnovana, bilo je u cijeloj Bosni i Hercegovini svega oko 30 Srba visokoškolaca.

31. 8. 1902. u prostorijama Srpskog pjevačkog društva „Sloga“ u Sarajevu održana je osnivačka skupština. Za predsjednika Društva izabran je Risto Hadži Damjanović, a za potpredsjednika dr. Risto Jeremić. Kako su potrebe „Prosvjete“ za ostvarivanje svojih ciljeva bile jako velike, pristupilo se učlanjivanju i povećavanju broja članova. Nepunih 10 godina nakon osnivanja, „Prosvjeta“ je brojala blizu 7000 članova.

Najvažniji zadatak „Prosvjete“ bio je stipendiranje đaka i studenata. Da bi se poboljšali uvjeti školovanja, prišlo se osnivanju đачkih domova. Tako je 1909. godine osnovan prvi „Prosvjetin“ đачki dom u Mostaru. Tek poslije Prvog svjetskog rata, osnovani su „Prosvjetini“ đачki domovi u drugim većim mjestima.

Rad Društva zabranjivan je tijekom oba svjetska rata te ponovo 1949. godine. Rad je obnovljen 1990., a održan je uz brojne probleme tijekom ratnih devedesetih godina. „Prosvjeta“ danas djeluje sa sjedištem u „Prosvjetinom“ domu u Sarajevu. Među osnovnim ciljevima i zadacima, ističu se: proučavanje povijesti i života Srba, zaštita i njegovanje kulturne baštine, organiziranje i poticanje znanstvenoga, umjetničkoga i književnoga rada, izdavanje publikacija, širenje i populariziranje knjige, očuvanje ćirilicnoga pisma, organiziranje razlićitih kulturnih manifestacija, stipendiranje đaka i studenata te brojne druge aktivnosti.

Više informacija dostupno je na: www.prosvjeta.com.ba

Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“

Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“ središnja je kulturna organizacija Židova u Bosni i Hercegovini. Predstavlja najstarije društvo ove vrste u Bosni i Hercegovini koje i danas postoji i radi.

„La Benevolencija“ je osnovana u sijećnju 1892. godine, kada je skupina sarajevskih jevrejskih intelektualaca donijela odluku da formira društvo za stipendiranje siromašnih, a talentiranih sefardskih mladića, koji su se školovali na zanatu ili na višim školama širom Austro-Ugarske. Društvo je imalo stalne donatore pa je iz tih sredstava kupljeno zemljište u sadašnjoj Ulici Miss Irbina u Sarajevu, s ciljem da se pravi upravna zgrada „La Benevolencije“. Već 1908. Društvo je prestalo biti društvo za stipendiranje sefardskih mladića i postalo Jevrejsko društvo za prosvjetu i kulturu, ćime se granica između Sefarda i Aškenaza uklonila. Djelatnost „La Benevolencije“ proširena je na cijelu Bosnu i Hercegovinu, a znaćajne potpore su dolazile i od židovskih studentskih menzi u Beću i Zagrebu.

Prvi svjetski rat usporio je djelatnost jer su mnogi stipendisti otišli u vojsku, a nakon rata, u novoj Kraljevini SHS / Jugoslaviji, „La Benevolencija“ je nastavila raditi. Formirani su pododbori društva u svim većim židovskim središtima u Bosni i Hercegovini: u Banjoj Luci, Bijeljini, Tuzli i Mostaru, dok su u manjim mjestima postojali povjerenici. U tom periodu knjižnica „La Benevolencije“, s preko 100 000 knjiga, postala je jedna od najvećih u gradu.

Međutim, kako se bližio Drugi svjetski rat, Jugoslavija je postajala utoćište izbjeglim Židovima iz Poljske, Češke, Austrije i Njemaćke. Kada je započeo Drugi svjetski rat i na

prostoru Jugoslavije, Bosna i Hercegovina i Sarajevo postali su dio Nezavisne Države Hrvatske, pa je u poznatim tragičnim okolnostima holokausta prestao rad Društva. Nakon oslobođenja, 1945. gotovo svi preživjeli sarajevski Židovi vratili su se kući. Sjedinjene Američke Države su bile daleko, Europa razorena, a Izrael još nije postojao.

Prilikom obnove preporučeno je da se društvo preimenuje, pa je „La Benevolencija“ nazvana „Sloboda“. Međutim, i rad pod takvim imenom društva nije dugo trajalo pa je 1949., kao i sva druga društva i organizacije s nacionalnim predznakom, ugašeno. Sve što je do tada radila „La Benevolencija“ preuzela je na sebe Jevrejska općina u Sarajevu.

Nakon demokratskih promjena u SFR Jugoslaviji i prvih slobodnih izbora 1990. godine, „La Benevolencija“ je ponovo registrirana 1991. godine kao Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“. Za svoje ciljeve društvo je postavilo zadatke: sačuvati i prezentirati židovsku kulturu koju su Židovi donijeli sa sobom u Bosnu i Hercegovinu te kulturu koju su stvarali u Bosni i Hercegovini i na taj način sigurno obogatili tu zemlju te humanitarni rad. Ove svoje aktivnosti „La Benevolencija“ nastavila je i u ratu od 1992. do 1995. godine, a posebno humanitarni rad. Međutim, pored humanitarnoga rada, „La Benevolencija“ je organizirala i tečajeve hebrejskoga, engleskoga, francuskoga, njemačkoga i arapskoga jezika, a danas radi na afirmaciji kulture i identiteta Židova u Bosni i Hercegovini.

Više informacija dostupno je na: www.jews.ba

III. OBRAZLOŽENJE POJEDINIH ZAKONSKIH ODREDBI

Članak 1. – Ovim člankom određen je predmet ovoga Zakona.

Članak 2. – Ovim člankom definira se da su Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“, Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“, Srpsko prosvjetno i kulturno društvo „Prosvjeta“ i Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“ temeljne organizacije narodâ Bosne i Hercegovine, navodi se okvirno područje djelovanja ovih organizacija, ne ograničavajući se samo na navedeno te se ove organizacije proglašavaju organizacijama od posebnoga značaja za Federaciju BiH, a ujedno se štiti njihovo znakovlje, naziv i tradicija ovih organizacija.

Članak 3. – Ovim člankom utvrđuje se povijesni kontinuitet i pravo sljedništva temeljenih organizacija narodâ Bosne i Hercegovine u odnosu na ranije djelovanje ovih organizacija u svim njihovima organizacijskim oblicima.

Članak 4. – Ovim člankom utvrđuje se da su ove organizacije pravne osobe, da imaju svoje statute kojima je reguliran njihov rad, djelovanje, ciljevi, organi upravljanja, unutarnja organizacija, registracija organizacijskih oblika, hijerarhija, kao i sva druga pitanja značajna za rad ovih organizacija.

Članak 5. – Ovim člankom propisuje se, s obzirom na poseban značaj ovih organizacija za Federaciju BiH, da se njihov rad i djelovanje financira iz Proračuna Federacije BiH u

ukupnom iznosu za sve organizacije u visini od najmanje 0,1% Proračuna Federacije BiH, pri čemu u Proračunu planirani iznos međusobno dogovorno raspoređuju ove organizacije. Ovo ne znači da su temeljne organizacije narodâ Bosne i Hercegovine u Federaciji BiH sa svim svojim organizacijskim oblicima ograničene na podnošenje projektnih prijedloga po raspisanim javnim pozivima federalnih organa vlasti.

Članak 6. – Ovim člankom propisano je stupanje na snagu ovoga zakona.

IV. MIŠLJENJA